התנועה הקיבוצית
מחלקת שנת שירות

אורות וצללים

לקראת הימים הלאומיים

אסופת מערכי פעילות לש"שנים
של התנועה הקיבוצית

אסופת מערכי פעילות זו נוצרה לקראת הימים הלאומיים ונועדה לסייע לכם בהובלת שיח משמעותי ורלוונטי עם חברי הקומונה סביב ימים אלה, המהווים נדבך מרכזי בעיצוב הזהות והזיכרון הקולקטיבי שלנו כחברה.

השנה ימים אלה מקבלים משמעות מיוחדת ועמוקה יותר נוכח המלחמה המתמשכת, האבדות הכואבות ותחושת חוסר הוודאות שהפכה לחלק משגרת חיינו. מציאות זו מחדדת את האתגר החינוכי בהובלת שיח על זיכרון, אובדן ותקומה בתקופה שבה נושאים אלה חיים בחיי היומיום שלנו.

האסופה שלפניכם כוללת שלושה מערכי פעילות

01
על אפשרות הבחירה

יום הזיכרון לשואה ולגבורה: אפשרות הבחירה בהקשר של הספר "האדם מחפש משמעות" מאת ויקטור פרנקל, ושאלת החופש הפנימי גם בתנאים הקשים ביותר.

02
שהר הזיכרון יזכור במקומי

יום הזיכרון לחללי צה"ל ונפגעי פעולות האיבה: זיכרון אישי וקולקטיבי, והאופן שבו אנו מעצבים ושומרים את הזיכרון כפרטים וכחברה.

03
להיות ישראלי

יום העצמאות: מושג ה"ישראליות" על רבדיו השונים והחיבור האישי שלנו אליו – מהי ישראליות עבורנו?

בהעברת המערכים, יש לשים דגש על מספר נקודות

- **רגישות ואמפתיה:** זכרו כי לכל אחד חוויה אישית ורגשית שונה ביחס לאירועים. יש לאפשר מרחב בטוח לביטוי רגשות מגוונים.
- **דיון פתוח:** עודדו דיון פתוח ומכבד, המאפשר העלאת שאלות ודילמות מורכבות.
- **חיבור אישי:** עזרו לש"שנים למצוא את החיבור האישי שלהם לנושא ואת הדרך שלהם לתרום ולהשפיע.

אנו מזמינים אתכם להשתמש במערכים אלה כבסיס ליצירת שיח חינוכי-משמעותי, תוך התאמתם לצרכים הספציפיים של הקומונות שלכם.

צוות שנת שירות של התנועה הקיבוצית

מערך פעילות 01 · יום הזיכרון לשואה ולגבורה

על אפשרות הבחירה

חירותו הפנימית של האדם

משך הפעילות	קהל יעד	עזרים
כשעה וחצי	ש"שנים	מסך + מקרן, טקסט, שאלות לדיון, היגדים (נספחים)

רציונל

לקראת יום הזיכרון לשואה ולגבורה נבקש לעסוק במושג "אפשרות הבחירה" בהקשר של ספרו של ויקטור פרנקל "האדם מחפש משמעות". גישתו של פרנקל דוגלת בחירות אישית ובתפיסה שלכל אחד מאיתנו קיימת אפשרות בחירה גם במצבים הקיצוניים ביותר. את תפיסה זו נקשר לחיינו האישיים ולאתגרי החברה הישראלית היום.

מטרות

- עיסוק ביום הזיכרון לשואה ולגבורה ובחיבורו לחיינו היום.
- בחינת המושג "אפשרות הבחירה" ומקומו בחיינו.
- חיבור תורתו של פרנקל לאתגרי החברה הישראלית.

שאלות לשזירה במהלך המפגש

- איך הזיכרון הקולקטיבי של השואה מתחבר עם החוויה האישית שלנו בתקופה זו?
- מהי הרלוונטיות של זיכרון השואה למציאות שאנו חווים כיום?
- מהן ה"הכרעות היומיומיות" שאנחנו נקראים לקבל בתקופה הנוכחית?
- איך אנחנו יכולים לחזק את היכולת שלנו לבחור בערכים הומניים גם במצבי קיצון?
- כיצד הדיון על בחירה וחירות פנימית משפיע על תפיסתכם את האחריות האישית שלכם?

רקע

ספרו של ויקטור פרנקל, "האדם מחפש משמעות", מתחקה אחר חוויותיו של המחבר במחנות העבודה וההשמדה בתקופת מלחמת העולם השנייה. הספר מתאר את המתרחש בנפשו של אסיר תחת המשטר הנאצי מנקודת מבטו של המחבר, שהיה לאחד מן המטפלים ומחוקרי הנפש החשובים ביותר במאה העשרים. פרנקל מגולל לפני הקוראים את שלביה השונים של נפש האסיר – משלב ההלם ואי היכולת להפנים את מה שמתרחש, דרך געגועים כואבים לעולם שהיה וייתכן שלא יהיה, ועד התלבטויות יום-יומיות. מסקנותיו הפסיכולוגיות של פרנקל שזורות כל העת בדוגמאות אותנטיות מתוך מה שהתרחש בעולמו שלו. הספר מתעד תהליך כרונולוגי, כך שסופו הוא גם סיומה של תקופת שהותו של פרנקל במחנות המשטר הנאצי.

הספר מחולק לשני חלקים: החלק הראשון עוסק בתיאור חוויותיו של פרנקל ממחנות הריכוז ובהתמודדות שלו עם שאלות קיומיות, משמעות החיים והטבע האנושי. חלקו השני של הספר הוא מבוא למושגי היסוד של תורת הלוגותרפיה שפיתח. תורת הלוגותרפיה גורסת כי הדחף העמוק ביותר של האדם הוא שאיפה למשמעות ולהבנה של חייו ושל העולם שבו הוא נמצא, והבנה זו היא הכוח שיכול לעזור לו להתמודד עם סבל ומצוקה קשים ככל שיהיו.

מהלך הפעילות

1 פתיחה

נאמר שאת המפגש היום נקדיש ליום הזיכרון לשואה ולגבורה. נאמר שיום השואה השנה, כמו מועדים נוספים בלוח השנה, נחווה בצורה אחרת לאור המלחמה המתמשכת, האבדות הרבות והחטופים שעדיין נמצאים בשבי.

מספר שורדי השואה החיים בישראל היום הוא 136,500 איש ואישה, מרביתם מוכרים וצורכים שירותים וסיוע משירותי הרווחה. מתוכם, כ-2,500 חוו את המאורעות הקשים של השבעה באוקטובר.

2 חיבור ליום

כעת נבקש לבחון את מקום המשתתפים ביחס ליום השואה: נניח היגדים (נספחים) במרכז המעגל ונבקש מכל משתתף לבחור היגד אחד שהוא מתחבר אליו. לאחר מכן נזמין את מי שמעוניין בכך לשתף בהיגד שבחר ומדוע.

הערה למנחה

במהלך השיתוף נשאל שאלות להרחבה והעמקה, נבקש דוגמאות, נשתף את שאר הקבוצה וכו'.

3 "האדם מחפש משמעות"

נספר על הספר "האדם מחפש משמעות" ועל מחברו ויקטור פרנקל (מתוך הרקע) ונצפה יחד בסרטון:

סרטון על ויקטור פרנקל ו"האדם מחפש משמעות" — **לצפייה ←**

לאחר מכן נקרא יחד קטע מתוך הספר "האדם מחפש משמעות" (נספחים).

נחלק את המשתתפים ל-4 קבוצות. כל קבוצה מקבלת שאלות לדיון בנושא מסוים (נספחים): החירות הפנימית, התנהגות אנושית במצבי קיצון, הכרעות יומיומיות, השפעת הסביבה והבחירה האישית. נקציב זמן לדיון ולאחר מכן נבקש מכל קבוצה לבחור שאלה אחת שאותה תביא למליאה.

נחזור למליאה. נבקש מכל קבוצה להציג את השאלה שבחרה ומדוע. נאפשר לשאר המשתתפים להגיב, ולאחר מכן נבקש מהקבוצה לספר מה עלה בדיון שלה.

לסיכום הדיון נשאל: כיצד המסר של פרנקל על בחירה פנימית רלוונטי לאתגרים שעמם אנו מתמודדים כיום כחברה?

4 סיכום

במפגש היום בחנו את משנתו של ויקטור פרנקל ואת התובנה המרכזית שלו – כי גם בתנאים הקשים ביותר, נשמרת לאדם החירות האחרונה לבחור את עמדתו ואת דרכו. היכולת של האדם לבחור את עמדתו הפנימית ולפעול מתוך ערכים אנושיים היא שמאפשרת לו לשמור על צלם אנוש ולמצוא משמעות גם בתוך הסבל. בימים אלה, כשאנו חיים

בצל מלחמה וישנם חטופים שעדיין מוחזקים בשבי החמאס, הבחירה בערכי סולידריות, אמפתיה וערבות הדדית היא אולי החירות המשמעותית ביותר העומדת לרשותנו.

נספח · על אפשרות הבחירה

קטע מתוך "האדם מחפש משמעות"

ויקטור פרנקל, "האדם מחפש משמעות"

חפשו ברשת: **"אפשר ליטול מן האדם את הכל חוץ מדבר אחד" פרנקל**

[הדביקו כאן את הטקסט]

נספח · על אפשרות הבחירה

שאלות לדיון בקבוצות

על החירות הפנימית

- פרנקל טוען ש"אפשר ליטול מן האדם את הכל חוץ מדבר אחד: את האחרונה שבחירויות אנוש". האם אתם מסכימים עם טענה זו? מדוע?
- מה משמעות "החירות הפנימית" עבורכם? האם יש לה משמעות בחיי היומיום שלנו?
- האם תוכלו לחשוב על דוגמה מחייכם שבה הרגשתם שהנסיבות הגבילו אתכם, אך עדיין הייתה לכם בחירה פנימית?

על התנהגות אנושית במצבי קיצון

- פרנקל מתאר אנשים שחלקו את פרוסת לחמם האחרונה. מה זה מלמד אותנו על טבע האדם במצבי קיצון?
- מדוע לדעתכם חלק מהאנשים בחרו לשמור על אנושיותם ולעזור לאחרים גם בתנאים הבלתי אפשריים של מחנה הריכוז?
- מה לדעתכם מאפשר לאדם לשמור על "הדרת כבוד האדם" גם במצבים קיצוניים?

על הכרעות יומיומיות

- פרנקל כותב: "יום יום, שעה שעה, נקראת לחתוך הכרעות". אילו הכרעות יומיומיות בחיינו מגדירות את זהותנו ואת ערכינו?
- האם אתם מזהים "הכרעות קטנות" בחייכם שיש להן השפעה משמעותית על מי שאתם?
- איך ההבנה שיש לנו בחירה פנימית בכל רגע משפיעה על אופן ההתמודדות שלנו עם אתגרים?

על השפעת הסביבה והבחירה האישית

- פרנקל טוען שהאסיר "נהפך למה שהיה מתוך הכרעה פנימית, ולא רק עקב השפעות המחנה". מה דעתכם על היחס בין השפעת הסביבה לבין הבחירה האישית?
- באילו מצבים בחיינו אנחנו נוטים להאשים את הנסיבות במקום לקחת אחריות על בחירותינו?
- האם קל יותר לראות את כוח הבחירה האישית במצבים קיצוניים או דווקא בחיי היומיום השגרתיים?

נספח · על אפשרות הבחירה

היגדים

"יום השואה לא נוגע בי, אין למשפחה שלי זיקה לשואה, אף אחד לא נספה או חווה אותה – זה יום שקשה לי להתחבר אליו."

"ביומיום אני חושב/ת הרבה על השואה ועל ההשלכות שלה, ולכן אני לא מרגיש/ה צורך ביום מיוחד כזה."

"היום הזה קשה מדי, ולכן אני בדרך כלל מתנתק/ת ממנו ולא מייחס/ת לו חשיבות."

"קשה לי ביום השואה לראות איך מתנהגים בימינו לקבוצות מיעוט ולקבוצות נרדפות. אני מרגיש/ה שלא למדו כלום מהשואה."

"ציון יום השואה והטקס מעניקים לי משמעות, וגורמים לי להבין את החשיבות של קיום מדינת ישראל."

"ביומיום אני חושב/ת הרבה על השואה וההשלכות שלה, ולכן מאוד חשוב שיש יום להתעסק בנושא זה."

"יום השואה זו היסטוריה רחוקה עבורי, אני לא מצליח/ה להתחבר אליו."

"בעקבות ה-7 באוקטובר, יום השואה נחווה באופן שונה עבורי."

מערך פעילות 02 · יום הזיכרון לחללי צה"ל ונפגעי פעולות האיבה

שהר הזיכרון יזכור במקומי

זיכרון אישי וזיכרון קולקטיבי

משך הפעילות	קהל יעד	עזרים
כשעה וחצי	ש"שנים	דפים, עטים, טקסטים (נספחים), חומרי יצירה (אופציונלי)

רציונל

יום הזיכרון הינו יום אבל לאומי בו אנו מתייחדים עם זכר הנופלים ומוקירים את פועלם ומורשתם. השנה, יום הזיכרון מקבל משמעות שונה וכואבת בעת שישראל במלחמה, שמשפחות רבות הצטרפו למעגל השכול ורבים מאיתנו חוו אבדן בדרגת קרבה כזו או אחרת.

במפגש זה נכיר, באמצעות מיזם הנצחה אומנותי מטעם בית אביחי, זיכרונות מחייהם של חללי מערכות ישראל ופעולות האיבה, ונעסוק בחשיבות הזיכרון עבור הש"שנים והחברה כולה.

מטרות

- המשתתפים ייחשפו לזיכרונות מחייהם של חללים ויכירו את סיפורם.
- המשתתפים ידונו בתפקידו של הזיכרון, במשמעותו ובחשיבותו.
- המשתתפים יגבשו עמדה אישית לגבי אחריותם בשימור הזיכרון הקולקטיבי.

שאלות לשזירה במהלך המפגש

- מה משמעות יום הזיכרון עבורכם באופן אישי?
- מה המשמעות של זיכרון קולקטיבי עבור חברה במצבי משבר ומלחמה?
- מה ההבדל בין זיכרון אישי של אדם שאיננו לבין ההנצחה הציבורית והממלכתית?

מהלך הפעילות

1 פתיחה

נשב במעגל ונסביר: המפגש היום יעסוק ביום הזיכרון. ביום זה אנו מתייחדים עם זכר הנופלים ומוקירים את פועלם ומורשתם. השנה, יום הזיכרון מקבל משמעות שונה וכואבת בעת שישראל במלחמה, כשמשפחות רבות הצטרפו למעגל השכול וחטופים עדיין מוחזקים בשבי.

נבקש ממי שמעוניין בכך לשתף: מה משמעות יום הזיכרון עבורו באופן אישי? כיצד הוא חווה את יום הזיכרון השנה לעומת שנים קודמות?

2 סיפור הנופלים

נחלק דפים ועטים למשתתפים ונסביר: כעת נצפה ב-3 סרטוני אנימציה קצרים המתארים זיכרונות של משפחות החללים אודותם. נבקש מכל משתתף לרשום דבר אחד שנגע בו / מחשבה שעלתה בו בעת הצפייה בכל סרטון.

מיזם ההנצחה האומנותי של בית אביחי
סרטוני אנימציה קצרים – יש לבחור 3 סרטונים מתוך המיזם

למיזם ←

עם סיום הצפייה נבקש מכל משתתף לספר מה כתב על כל סרטון ומדוע.

הערה למנחה

יש לאפשר שיח פתוח, לעודד את המשתתפים לפרט בתשובותיהם, לשאול שאלות עומק וכו'.

3 זיכרון ושכחה

נחלק את המשתתפים לשתי קבוצות. קבוצה אחת תקבל את הטקסט "על זיכרון ושכחה" מאת ברל כצנלסון והקבוצה השנייה תקבל את השיר "שהר הזיכרון יזכור במקומי" מאת יהודה עמיחי (נספחים). כל קבוצה תדון בקטע שקיבלה באמצעות השאלות הבאות:

- מהו המסר המרכזי של הטקסט?
- האם אתם מסכימים עם הגישה המוצגת בטקסט? מדוע?
- כיצד הרעיונות בקטע מתקשרים למציאות שלנו היום?

לאחר כ-15 דקות נחזור למליאה, נקרא יחד את שני הטקסטים ונשאל:

- כיצד הרגשתם כשקראתם את הקטעים?
- מהן נקודות הדמיון והשוני בין שני הטקסטים ביחס לזיכרון?
- איך המתח בין זיכרון ושכחה בא לידי ביטוי בחברה הישראלית?
- כיצד אירועי השנה האחרונה וסוגיית החטופים משפיעים על תפיסת הזיכרון הקולקטיבי שלנו?

4 זיכרון אישי (אם הזמן מאפשר)

נקיים פעילות יצירה קצרה: נחלק למשתתפים חומרי יצירה (פלסטלינה / בצק / דפים צבעוניים וכו') ונבקש מכל משתתף ליצור "אובייקט זיכרון" סמלי המייצג עבורו משהו חשוב שהוא רוצה לזכור ולשמר – זה יכול להיות זיכרון אישי או משהו שקשור לזיכרון הקולקטיבי. לאחר מכן נקיים סבב קצר שבו כל משתתף יציג את מה שיצר ויסביר את משמעותו.

5 סיכום

לסיום, נערוך סבב בו כל משתתף יספר **מה הוא לוקח עמו מהמפגש היום.**

נספח · שהר הזיכרון יזכור במקומי

על זיכרון ושכחה

"שני כוחות ניתנו לנו: זיכרון ושכחה. אי אפשר לנו בלעדי שניהם.

אילו לא היה לעולם אלא זיכרון, מה היה גורלנו? היינו כורעים תחת משא הזיכרונות. היינו נעשים עבדים לזיכרוננו, לאבות-אבותינו. קלסתר-פנינו לא היה אז אלא העתק של דורות עברו.

ואילו הייתה השכחה משתלטת בנו כליל – כלום היה עוד מקום לתרבות, למדע, להכרה עצמית, לחיי נפש? השמרנות האפלה רוצה ליטול מאתנו את כוח השכחה, והפסידו-מהפכניות רואה בכל זכירת עבר את "האויב". אך לולא נשתמרו בזיכרון האנושות דברים יקרי-ערך, מגמות נעלות, זכר תקופות פריחה ומאמצי חירות וגבורה, לא הייתה אפשרית כל תנועה מהפכנית; היינו נמקים בדלותנו ובבערותנו, עבדי עולם."

ברל כצנלסון

נספח · שהר הזיכרון יזכור במקומי

שהר הזיכרון יזכור במקומי

יהודה עמיחי, "שהר הזיכרון יזכור במקומי"

חפשו ברשת: **"שהר הזיכרון יזכור במקומי" יהודה עמיחי**

[הדביקו כאן את הטקסט]

משך הפעילות	קהל יעד	עזרים
כשעה וחצי	ש"שנים	פלקט, טושים, דפים

רציונל

במפגש זה, לקראת ציון יום העצמאות, נבחן את מושג ה"ישראליות" – כיצד התפתח לאורך השנים וכיצד הוא עשוי להשתנות בעתיד. כמו כן, נבחן את הערכים המעצבים את החברה הישראלית, במיוחד לאור אירועי התקופה האחרונה והשפעתם על תפיסת הזהות הקולקטיבית.

מטרות

- עיסוק במושג "ישראליות" וחיבורו אלינו באופן אישי.
- התעמקות במילותיו של ההמנון, בחזונו ובפערים הקיימים בינו לבין מדינת ישראל.
- בחינת שאלת האחריות שלנו בעיצוב צביונה של המדינה בעתיד.

שאלות לשזירה במהלך המפגש

- האם יש מאפיינים "ישראליים" שנשארים יציבים למרות התמורות בחברה לאורך השנים?
- כיצד באה לידי ביטוי הסולידריות הישראלית בתקופות משבר, ומה זה אומר על הזהות שלנו?
- מהו החזון הישראלי המקורי ועד כמה הוא רלוונטי למציאות חיינו היום?
- מה תפקידם של סמלים לאומיים כמו ההמנון בעיצוב הזהות המשותפת שלנו?
- באיזה אופן הש"שנים משפיעים על עיצוב הישראליות של העתיד?

מהלך הפעילות

1 פתיחה: שרשרת אסוציאציות

המנחה אומר את המילה "ישראליות". המשתתף שלידו צריך לומר מילה אחת שעולה בדעתו כאשר הוא שומע את המילה "ישראליות". הסבב נמשך עד שכל המשתתפים אמרו את האסוציאציה שלהם.

בסבב השני, המנחה מתחיל שוב, אך הפעם המשתתפים נדרשים לומר מילה או ביטוי המייצגים עבורם "ישראליות" ולהסביר בקצרה מדוע בחרו במילה זו. למשל: "חוף הים – כי שם מתבטאות החופשיות והפתיחות של הישראלים".

בסבב האחרון, המנחה מבקש מהמשתתפים להתייחס למילה או למושג שמייצג עבורם את הישראליות בעת הנוכחית, במיוחד לאור אירועי התקופה. המשתתפים מוזמנים לשתף כיצד תפיסת הישראליות שלהם השתנתה בעקבות האירועים.

נאסוף את המילים והנושאים המרכזיים שעלו בשיחה, נצביע על המגוון ועל הדברים המשותפים, ונאמר שלקראת יום העצמאות נבקש לעסוק במושג "ישראליות" בראי העבר, ההווה והעתיד, ובחיבור של מושג זה אלינו ברמה האישית היום.

2 דמות הישראלי

נחלק את המשתתפים ל-2 קבוצות. לכל קבוצה ניתן פלקט וטושים ונבקש לצייר את דמות הישראלי על פי ההגדרות הבאות:

קבוצה 1	קבוצה 2
דמות הישראלי ב-1948	דמות הישראלי ב-2050

נבקש להתייחס למאפיינים שונים של הדמות: מה יש לה בראש, בלב, מה היא עושה עם הידיים, כיצד היא לבושה ועוד. נחזור למליאה וכל קבוצה תציג את דמות הישראלי שעיצבה.

לאחר מכן נשאל את השאלות הבאות:

- איך הרגשתם במהלך הפעילות? האם היה קל או קשה לדמיין את דמות הישראלי בתקופה שלכם?
- אילו הבדלים מרכזיים / נקודות דמיון אתם מזהים בין דמות הישראלי ב-1948 לבין דמות הישראלי ב-2050?
- האם אתם מזדהים יותר עם אחת הדמויות? מדוע?
- מה הייתם רוצים לקחת מכל אחת מהדמויות ולאמץ לעצמכם?
- מה בין דמויות אלו לבין דמות הישראלי האידיאלית לתפיסתנו? האם קיימת דמות אידיאלית אחת?
- איך אירועי השנה האחרונה והמלחמה הנוכחית משפיעים לדעתכם על התפתחות דמות הישראלי בעתיד?

3 "התקווה"

בחינת דמות הישראלי לאורך הדורות הראתה לנו כיצד זהותנו משתנה ומתפתחת, אך גם שומרת על יסודות משותפים. עכשיו נעבור להמנון "התקווה", שמלווה אותנו כסמל קבוע לאורך כל שנות המדינה, ונבחן כיצד משמעות מילותיו משתנה במצב הנוכחי ומה זה אומר על הישראליות שלנו היום.

קצת רקע

השיר נכתב במקורו בספר השירים "ברקאי" שפרסם נפתלי הרץ אימבר בשנת 1886, ונקרא שם "תקוותנו". אימבר חיכה שנים רבות להכרה הלאומית בחלק משירו כהמנון התנועה הציונית. הדבר קרה בקונגרס הציוני ה-6 (1903), שהסתיים בשירה אדירה של "התקווה". היה זה קונגרס אוגנדה, שבו המילים "עין לציון צופיה" קיבלו משמעות מיוחדת. מכאן ואילך הסתיימו כל הקונגרסים בשירת "התקווה" – זו הייתה ההכרעה הבלתי רשמית של העם, ללא מכרז, ללא משאל וללא החלטה של ההסתדרות הציונית.

בשנת 1905 חל השינוי האחרון בנוסח "התקווה". ד"ר י"ל מטמן-כהן, מורה בבית הספר בראשון לציון, החליף את המשפט "לשוב לארץ אבותינו, לעיר בה דוד חנה" ב"להיות עם חופשי בארצנו, ארץ ציון וירושלים", ובמקום "התקווה הנושנה" כתב "התקווה בת שנות אלפים". התיקון התקבל רק בארץ; יהודי הגולה המשיכו לשיר במשך יובל שנים ויותר את הנוסח המקורי. "התקווה" נחשב להמנון מדינת ישראל מאז הקמתה, ומעמדו עוגן בחוק ב-10 בנובמבר 2004.

תחילה נקרא יחד את מילות השיר:

כָּל עוֹד בַּלֵּבָב פְּנִימָה
נֶפֶשׁ יְהוּדִי הוֹמִיָּה,
וּלְפַאֲתֵי מִזְרָח קָדִימָה,
עַיִן לְצִיּוֹן צוֹפִיָּה –

עוֹד לֹא אָבְדָה תִּקְוָתֵנוּ,
הַתִּקְוָה בַּת שְׁנוֹת אַלְפַּיִם,
לִהְיוֹת עַם חָפְשִׁי בְּאַרְצֵנוּ,
אֶרֶץ צִיּוֹן וִירוּשָׁלַיִם.

לאחר מכן נשאל את השאלות הבאות:

- תוכלו להסביר במילים שלכם את מילות השיר?
- האם אתם מתחברים למילות ההמנון? לאיזה חלק / משפט ומדוע?
- האם אתם חושבים על מילות ההמנון כשאתם שרים אותו, או שזה נהפך לטקס אוטומטי? האם יש הבדל בתחושה כשאתם שרים אותו בטקסים ממלכתיים לעומת אירועים אחרים?
- כיצד המילים "להיות עם חופשי בארצנו" מקבלות משמעות שונה או מתחדדות במציאות הנוכחית של המלחמה והחטופים?
- האם המשפט "עוד לא אבדה תקוותנו" מרגיש אחרת היום מאשר בתקופות אחרות בהיסטוריה של המדינה? כיצד?
- בשיר המקורי נכתב "לשוב לארץ אבותינו", ובנוסח שאומץ נכתב "להיות עם חופשי בארצנו" – מה ההבדל בין שתי התפיסות הללו, ואיך הן משקפות תפיסות שונות של ישראליות?

כעת נחלק את המשתתפים לזוגות או לקבוצות קטנות. כל קבוצה תתבקש לכתוב בית נוסף להמנון שיבטא את החזון שלה לישראל בשנים הקרובות, תוך התייחסות למציאות הנוכחית ולאתגרים שעומדים בפנינו. לסיום, כל זוג / קבוצה יציגו את הבית החדש שכתבו.

4 סיכום

נסיים את המפגש בסבב סיכום: **מהי התקווה האישית שלי לישראליות העתידית?**

מערכי פעילות נוספים ניתן למצוא במרכז ההדרכה של מחלקת שנת שירות